

Preizkus sodnih odločb v kazenskem postopanju.*

Dr. Pajnič Edvard.

Razpravlja se ne le o nauku glede pravnih sredstev v širjem pomenu besede, kjer gre za preizkus sodnih odločb, povzročen od prizadetih oseb, temveč tudi o onih, dasi manj številnih primerih, kjer se izvrši tak preizkus tako rekoč uradoma, brez vsake pobude drugih, izven sodišč stoječih oseb.

Pojem in opredelitev pravnih sredstev vobče.

Vsem pravnim sredstvom je skupno, da naj se izvrši preizkus sodne odločbe v tem pravcu, da se z n o v o odločbo spremeni ali razveljavi posredno ali neposredno pobijana prvotno izdana odločba. Gre pa tu ne le za pravna sredstva zoper sodbe, temveč tudi za pravna sredstva zoper druge sodne odločbe in odloča o njih ne le sodišče višje stopnje, temveč često celo isto sodišče v istem ali drugem sestavu.¹

Zanimiv je dalje razložek med rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi. S prvimi se pobijajo odločbe, preden so postale pravnomočne. Radi tega preprečujejo začasno pravnomočnost ali odlože nje nastop na poznejši čas po rešitvi dotičnega pravnega sredstva. Izredna pravna sredstva se pa ali obračajo zoper že pravnomočne odločbe ali pa njena pravnomočnost vsaj ne zabranjuje, da bi se vložilo pravno sredstvo.

Po pravkar povedanem ne bi bilo prav za prav govoriti o pravnem sredstvu pri u g o v o r u zoper obtožnico, ki jo je vložil državni ali zasebni tožilec. Pa tudi tukaj noče ugovornik toliko pobijati obtožnico kot tako, preprečiti hoče

* Pri tej razpravi je seveda v misel vzet zakon o sodnem kazenskem postopniku z dne 16. februarja 1929, Sl. Nov. od 23. februarja 1929, številka 45/XX, Ur. l. št. 432/29. Pri navajanju določb novih kazenskopravnih zakonov se rabijo kratice »k. p.« (kazenski postopnik) in »k. z.« (kazenski zakonik), a zakon od 16. februarja 1929, Sl. Nov. od 26. februarja 1929, št. 47/XXI, Ur. l. št. 311/29 je označen na kratko kot »uvodni zakon h k. z. in k. p.«, dasi se sam nazivlje kot »zakon, s katerim se uveljavljajo in uvajajo kazenski zakonik, zakonik o sodnem kazenskem postopanju in zakon o izvrševanju kazni na prostosti«.

¹ Teorija govori v primerih, kjer ne odloča o pravnem sredstvu sodišče, kojega odločba se pobija (iudex a quo), temveč sodišče višje stopnje, (iudex ad quem) o pravnih sredstvih z devolutivnim vplivom.

marveč, da nastane pred določenim sodiščem zanj neugodni pravdni položaj z določenimi posledicami (§ 211 k. p.). Sicer sta pa poslovanje in rešitev apelacijskega sodišča prav taka, kadar se pravkar obtoženi obdolženec le pritoži zoper preiskovalni zapor, odrejen na podlagi predloga, stavljenega v obtožnici (§ 205, odst. IV. k. pr.). V tem smislu torej smatramo v nasprotju z dosedanjo teorijo² tudi ugovor zoper obtožnico, prav tako kakor v postopanju po zakonu o tisku pritožbo zoper odredbo po čl. 84, z. o. t. kot pravno sredstvo svoje vrste.

V XX. poglavju (§§ 324—371 k. p.) govori kazenski postopnik predvsem o rednih pravnih sredstvih (§ 326, odstavek I. k. p.) in prišteva sem pritožbo (§§ 328—331 k. p.), priziv zoper sodbe okrožnega kot zbornega sodišča (§§ 332—334 k. p.), revizijo zoper sodbe iste vrste (§§ 335 do 353 k. p.). Od pravkar omenjenega priziva je ločiti strogo priziv (takozvani polni p.) zoper sodbe sreskih sodišč in sodnika poedinca pred okrožnim sodiščem (§ 390 nasl. k. p.).

V XX. poglavju govori kazenski postopnik še o prošnji za postavitev v prejšnji stan (§ 326 k. p.) pri zamudi roka za prigrasitev priziva ali revizije. Prav tako se pa nazivlje tudi pravno sredstvo, ki gre osebi, obsojeni v odsotnosti po sreskem sodišču ali sodniku poedincu okrožnega sodišča (§ 391 k. p.).

Izredno pravno sredstvo je obnova kazenskega postopanja (§§ 359—371 in 411 k. p.). Pravilom o postopanju pri reviziji so priključeni predpisi o rešitvah kasacijskega sodišča izrednega značaja po §§ 354 in 355 k. p. Tem pa sledi še vpis postopanja o zahtevku za zaščito zakona (§§ 357—358 k. p.).

Glede vseh gori naštetih pravnih sredstev je predvsem reči, da nima pogrešen naziv vloženega pravnega sredstva nobenega vpliva na zakonito poslovanje o njem (§ 325, odst. II. k. p.). Pravitako tudi ni treba navajati dotično sodišče, ki naj reši po zakonu vloženo pravno sredstvo.

O pravnih sredstvih in njim sorodnih napravah po določbah kazensko postopnega reda, veljavnega pri nas do 1. januarja 1930 in omejeno ter izjemoma še nadalje glede kaznivih dejanj, storjenih pred navedenim rokom, skoraj ne

² Tako Amschl, Anw. des Strafverf. I., str. 96; Lohsing (Sistem. avstr. kpr.) § 81; Markovič dr. Boža: Udžbenik sod. kriv. post. 1930: § 85, str. 477. Sicer tudi § 84, odst. II., k. p. razločuje med pravnimi sredstvi na eni in ugovorom zoper obtožnico na drugi strani.

velja več govoriti.³ Dotični predpisi bodo pač še nekaj časa ostali v moči v postopanju radi prekrškov (istupov) po zakonu o začasnem podaljšanju veljave zakonitih predpisov o kaznovanju prekrškov.⁴ Po čl. 10. uvod. zak. k. k. z. in k. p. ostanejo še dalje (po 1. jan. 1930) v moči predpisi o kazenskem postopku po zakonu o tisku,⁵ torej tudi o uporabi pravnih sredstev, kakor jo urejuje ta zakon. Seveda je glede čl. 95. zak. o tisku izostala pripomba, da je treba uporabljati sedaj po 1. januarju 1930 poleg posebnih predpisov zakona o tisku le določbe novega kazenskega postopnika, kolikor seveda določbam zakona o tisku ne nasprotujejo. Zakonodajec pač ni mogel nameravati, da obdrži poleg posebnih procesualnih predpisov zakona o tisku v veljavi določbe kazenskih postopnikov različnih pravnih področij v naši državi tudi še po 1. januarju 1930. Na tem mestu bodi poudarjeno, da je stvarna pristojnost na prvi stopnji za preiskavo ter presojo kaznivih dejanj po zakonu o tisku kakor tudi za odločitev o pravnih sredstvih na višji stopnji urejena sedaj le po predpisih novega kazenskega postopnika, ki po gornjih izvajanjih (čl. 95., odst. II. zakona o tisku) dopolnjujejo splošne določbe čl. 73 in 90 zakona o tisku.

Zadržni (suspenzivni) učinek radi preizkusa sodne odločbe v kazenski stvari, povzročen po pravnem sredstvu, nastopi redoma, če se pobija pravočasno sodba prve stopnje z revizijo ali tudi s prizivom, ki se ne obrača zgolj zoper odmero kazni ali tudi le zoper izrečene očitvalne odredbe.⁶ Prijava revizije zoper sodbo okrožnega kot zbornega sodišča in pravitako vloženi priziv zoper sodbe sodnika poedinca zadržujeta pač izvršitev te sodbe, vendar ne zadržujeta ne revizija, ne priziv izpust oproščenega obdolženca iz pripora ali preiskovalnega zapora (§§ 339., odst. II., 394. odst. III., 412., 413. odst. I. k. p.). Nasproti temu pa

³ Glej čl. 11 zak. 16. feb. 1929 Sl. Nov. 26. feb. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. 311/29.

⁴ Zak. od 31. decembra 1929, št. 107.278, Sl. Nov. od 31. decembra 1929 št. 307/CXXXI. Prim. Dolenc dr. M.: »Sedanje pravno stanje glede kaznovanja prekrškov, prejšnjih prestopkov« — Sl. Pravniki št. 1—2/1930.

⁵ Zak. o tisku od 6. avgusta 1925 Sl. N. od 8. avgusta št. 179/XXXIX, Ur. l. št. 272/25 z izmenjavami in dopolnitvami od 6. jan. 1929 Sl. N. od 6. jan. 1929 ozir. 11. jan. 1929 št. 9/IV.

⁶ V teh primerih more obsojenec nastopiti naloženo kazen na prostosti (§§ 324., odst. V., 333., odst. III., 394. odst. III. k. p.)

izvršitve sodbe ne zadržuje prošnja za postavitev v prejšnji stan, ker je bila zamujena pravočasna priglasitev pravnih sredstev priziva ter revizije in sicer tako dolgo ne, dokler ni tej prošnji na višji stopnji ugodeno. A prvo sodišče, ki mu je bila taka prošnja podana, sme v posameznem primeru po uvaževanju vseh okoliščin odrediti, da se z izvršitvijo počaka (§ 326., odst. V. k. p.).

Zoper rešitev okrožnega sodišča, s katero je zavrnilo revizijo iz kateregakoli razloga po § 341. k. p. (št. 1 — 3) je dopustna pritožba v roku treh dni, ki jo reši kasacijsko sodišče. A ta pritožba zadržuje le tedaj izvršitev sodbe, če smatra prvo sodišče kot potrebno, da se izvršitev zadrži.

Početek izvršitve kazni na prostosti, izrečene s prvo sodbo, utegne biti zadržan po okoliščinah, neodvisnih od obsojenčeve volje, zlasti radi tega, ker so pravno sredstvo zanj uporabile osebe, v to opravičene tudi zoper njegovo voljo. Opravičeno je torej, da se v šteje medtem prestani zapor — od priglasitve do odločbe o vložnem pravnem sredstvu — v kazen na prostosti. Prav to velja, če je imelo pravno sredstvo, uporabljeno v obsojenčevo korist, vsaj delni uspeh glede krivde, kazni ali tudi v primerih, ko pride po razveljavljeni prvi sodbi po §§ 354. in 355. k. p. do nove sodbe (§ 420., odst. II. k. p.).

Kar na splošno določa § 330., odst. III. k. p. o pritožbi, da zadržuje izvršitev pobijane odločbe le v primerih, kjer to zakon izrečno odreja. Tudi tukaj more iz tehtnih vzrokov izvršitev pobijane rešitve ali odredbe zadržati sodnik ali sodišče, čigar rešitev je pobijana in pravtako tudi sodišče, ki o pritožbi odloča. Navzlic temu splošnemu predpisu (§ 330. odst. III. k. p.) poudarja zakon mestoma še posebej,⁷ da celo vložena pritožba ne zadrži izvršitve. V takih primerih tudi sodišča ne smejo uporabiti gori opisanega pooblaščenja.

Redki so primeri, kjer določa kazenski postopnik, da je treba počakati z izvršitvijo pobijane odločbe ob preizkusu sodne odločbe, povzročenem po pritožbi ali tudi brez nje; o tem govorimo še pozneje.⁸

Po § 368., odst. I. k. p. ne zadrži, niti ne prekine izvršitve že pravnomočne sodbe tudi že dopuščena obnova kazens-

⁷ Slično je prepuščeno sodišču v § 412., odst. II. k. p., da počaka z izvršitvijo.

⁸ Prim. §§ 139., odst. VI., 450., odst. III. k. p.

⁹ Glej posebnó §§ 107, odst. IV., 163, 164, 186, 231, odst. II. in 233 z. stav., 422 k. p.

skega postopanja, še manj pa seveda stavljeni predlog na tako obnovo. Pa tudi tukaj sme za rešitev predloga pristojno sodišče, čim je osnovanega naziranja, da utegne priti do razveljave prejšnje sodbe, odrediti, da se izvršitev te sodbe ali odgodi ali pa za sedaj ukine in to tudi glede zasebnopravnih zahtevkov ali stroškov kazenskega postopanja.

Uporaba pravnih sredstev.

Do uporabe pravnih sredstev so upravičeni vobče oni, ki so prizadeti v zanje neugodnem smislu po sodni odločbi, ki se sme pobijati s pravnim sredstvom. Seveda so podane tu izjeme.¹⁰ Splošno pravilo § 324. k. p. predpisuje, da morejo uporabljati po zakonu dopuščena pravna sredstva zgolj stranke, kolikor zakon ne daje izrečno te pravice tudi drugim osebam, o čemer govorimo še nižje. Osebo, ki uporabi pravno sredstvo (pritožbo, revizijo, priziv) nazivlje zakon (§ 6. k. p.) pritožilca.

Strankam v kazenskem postopanju je treba prištevati tožilca in obdolženca.

Kot tožilci prihajajo v poštev državni tožilec, zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec.

Najširša je vloga državnega tožilca kot pritožilca.¹¹ Državni tožilec (njemu podrejeni namestnik, vršilec dolžnosti državnega tožilca) uporablja pravna sredstva v primerih, kjer jih zakon njemu dopušča in pa glede vseh sodnih odločb, o katerih se mu zdi, da niso izdane po zakonu (§ 39., toč. 5. k. p.). On vobče skrbi med vsem postopanjem, da se vsaka nepravilnost odstrani in da se prepreči tudi vsako zavlačevanje. Že tukaj je treba pripomniti, da je državni tožilec pri okrožnem sodišču službeno neposredno podrejen višjemu državnemu tožilcu, ta pa neposredno mi-

¹⁰ Prim. § 338., odst. VI. k. p., po katerem je celo oproščeni obtoženec opravičen k reviziji pod določnimi pogoji, — če gre za kršitve formalne narave po § 336., št. 1 in 2 k. p. in je oprostitev izrečena radi okolinosti, ki izključujejo krivdo ali ukinjajo kaznivost obtoženčevu.

¹¹ A. Zak. o državnem tožilstvu od 21. marca 1929 št. 23.181 Sl. N. od 28. marca 1929 št. 73/XXIX. (§ 4 tega zakona — § 45 k. p. — govori o krajevni pristojnosti drž. tožilstva in o reševanju kompetenčnih konfliktov med njimi.)

B. Uredba ministrstva pravde o poslovnem redu za državna tožilstva z dne 21. nov. 1929 br. 94.230 Sl. Nov. od 5. dec. 1929 št. 286.

nistru pravde.¹² Sodišče nima nobene pravice, da posega kakorkoli korektivno v delokrog državnega tožilca. Če zastopnik državnega tožilca med glavno razpravo kakorkoli moti red, ga pač sme predsednik opominjati, a če opomin ne zaleže, preostaja predsedniku le, da prekine razpravo in se obrne do neposrednega starejšine drž. tožilstva v to svrhu, da ta odredi drugega zastopnika obtožbe (§ 232. k. p.).

Državni tožilec, ki pred vsako sodno odločbo izven glavne razprave, kolikor zakon nič drugega ne odreja, izjavi pismeno ali ustno svoje mnenje (§§ 43., odst. I. in 74., odst. III. k. p.) ima v to svrhu pravico, da prisostvuje sejam. Svoje mnenje oddaja in stavlja morda predloge državnih tožilec, potem, ko je obrazložil poročevalec svoje mnenje in predlog.¹³ Celo tedaj, kadar ni v zakonu o sodnem kazenskem postopanju ali s katerim drugim zakonom posebej predpisano, morajo sodišča pri odločitvah o predmetih javnega interesa dati priliko državnemu tožilstvu, da se izjavi, ali stavi svoje predloge (§ 5., odst. II. zak. o drž. tož.), preden odločijo. Predlog na poizvedbe in uvedbo preiskave stavlja državni tožilec vedno pismeno.¹⁴ Prilika bo še pozneje opozarjati na to, kako se priobčujejo spisi in odločbe državnemu tožilcu,¹⁵ in pravitko na pravico, da vsak čas pregleda kazenske spise.¹⁶

Državni tožilec utegne nastopati kot pritožilec v obdolženčevo korist celo pri postopanju zaradi kaznivih dejanj, ki se ne preganjajo na njegovo obtožbo (§ 324., odst. II. k. p.). Ob priliki kateregakoli pravnega sredstva to žilčevega (ni mišljen zgolj državni tožilec) v obdolženčevo škodo, je moči sodno odločbo razveljaviti ali predrugačiti tudi v obdolženčevo korist, to pa seveda ne po mili volji sodišča, marveč le iz zakonitih razlogov, ki se morajo uradoma upoštevati. Državni tožilec je zlasti dolžan, da nastopa tudi še po pravnomočnosti sodbe v obsojenčevo korist, čim zve za dejstva in okolnosti, po katerih bi se utegnilo kazensko

¹² Državni tožilec pri državnem sodišču za zaščito države je pod neposrednim nadzorom ministra pravde (čl. 9 uredbe o izvršitvi zakona o državnem sodišču za zaščito države od 4. jan. 1930 št. 1890).

¹³ Prim. §§ 43 odst. II., 283, 74 odst. III., 98 predz. odst. k. p.; §§ 120 ur. o. p. r. z. kaz. sod. in 6 ur. o. p. r. z. drž. tož.

¹⁴ §§ 11, 16, 17 u. o. p. r. z. drž. tož.

¹⁵ §§ 80, 333, odst. I., 379, 394 odst. II. k. p. in § 32 ur. o. p. r. z. drž. tož.

¹⁶ § 54 ur. o. p. r. z. drž. tož.

postopanje obnoviti (§§ 362., 363., odst. II. k. p.). Državni tožilci so dolžni, da prijavijo višjemu državnemu tožilcu vse primere že pravnomočnih kazenskih obločb, o katerih menijo, da je prekršen zakon (§ 41. k. p.). No pobuda za tako poročilo utegne prav čisto prihajati od druge prizadete osebe, o čemer govorimo še pozneje.¹⁷

Glede uporabe pravnih sredstev niso državnemu tožilcu stavljene v zakonu posebne meje. Na izjemo glede priziva ali pritožbe o stroških kazenskega postopanja opozarja določba § 322., odst. IV. k. p.

Področje višjega državnega tožilca in vrhovnega državnega tožilca je opredeljeno v §§ 40. do 42. k. p. Oba sodelujeta o priliki odločb pri apelacijskem in kasacijskem sodišču slično kakor državni tožilec pri okrožnem sodišču. Državni tožilec kot pritožilec mora (§ 54. ur. o. p. r. z. drž. tož.) oskrbeti za višjega državnega tožilca prepis priziva, a za vrhovnega državnega tožilca prepis vložene revizije. Področje vrhovnega državnega tožilca je v kazenskem postopniku natančno označeno,¹⁸ vendar sledi iz vsega, da državna tožilstva (višja in ona pri okrožnih sodiščih) vrhovnemu državnemu tožilcu niso podrejena. Ne more torej na svojo roko vrhovni državni tožilec umakniti pravno sredstvo, ki ga je uporabil državni tožilec. Pravtako vrhovni državni tožilec ne more dati državnemu tožilcu naloga, da umakne prijavljeno pravno sredstvo. Pač pa sme vrhovni državni tožilec opozoriti državnega tožilca na to, da bi bilo umestno umakniti pravno sredstvo, ki n. pr. ne kaže, da bo uspešno. Sicer se pa mora vrhovni državni

¹⁷ Zahtevek za zaščito zakona učinkuje včasih sicer prav kakor pravno sredstvo, vendar z njim ni istovetno. Višji državni tožilec ni kakor ni vezan, da vpošlje mnenje državnega tožilca o takem primeru vrhovnemu državnemu tožilcu. Drugače je, če je dal minister pravde nalog za poročilo. Temu se mora v tem pogledu pokoravati vrhovni tožilec. Stranke ali prizadete osebe imajo včasih največji interes na tem, da se pokrene tak zahtevek za zaščito zakona. Če noče državni tožilec vstreči na to mereči pobudi prizadete stranke, se mora ta oseba pritožiti na višjega državnega tožilca, zoper podobno odločitev slednjega ali vrhovnega državnega tožilca pa na ministrstvo pravde, dasi teh pritožb ne urejuje neposredno kazenski postopnik (§ 50 odst. II. k. p.).

¹⁸ §§ 40, 41 k. p., §§ 2 toč. 3, 10 odst. III., 12, 14 in 15 zak. o drž. tožilstvu; § 68 ur. o. p. r. z. drž. tož. — Glej tudi §§ 342 odst. II., 344 odst. II. in III., 345 odst. I., 346 odst. I., 347 odst. I. in VI., 348 odst. IV., 354 odst. I. in II., 355, 357 nasl. k. p.

tožilec obrniti na ministra pravde, da doseže ukrep proti državnemu tožilcu.

Državni tožilec more, kjer to zahteva javni interes, zasebnega tožilca na prošnjo zastopati ne le pri glavni razpravi (§§ 51., odst. III. in 386., 401., odst. II. k. p.), marveč, če je v to izrečno pooblaščen, tudi uporabljati zanj pravna sredstva.

Zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec nastopata kot pritožilca prav slično kakor državni tožilec. Celo zasebni udeleženec kot tožilec ima bistveno iste pravice kakor državni kot prvotni tožilec (§ 54. k. p.) in sme po § 324. k. p. uporabljati ista pravna sredstva, a ni dolžan, da postopa pri tem tudi v obdolženčevo korist. To se pokaže zlasti tudi pri zahtevku na obnovo kazenskega postopanja; zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec sta »upravičena« tožilca po § 361. k. p. Seveda govori § 364. k. p. zgolj o državnem ali zasebnem tožilcu, a § 365. k. p. celo le o državnem tožilcu. Državni tožilec more v vsakem stanju kazenske pravde nadomestiti zasebnega udeleženca kot tožilca ter prevzeti pregon in zastopanje obtožbe (§ 56. k. p.). To pač znači, da je tak prevzem vloge zasebnega udeleženca kot tožilca mogoč le do sodbe prve stopnje, ne pa več pozneje.

Najobsežnejše so pravice obdolženca v postopanju o pravnih sredstvih. Obdolženca (osumljenca, obsojenca) mora sodišče bodisi ustno, bodisi o priliki pismenih rešitev poučiti o njegovi pravici, da uporabi pravna sredstva, dasi ni to v zakonu vsikdar posebej naročeno (§ 3. k. p.)¹⁹. Vobče smejo za obdolženca tudi druge osebe uporabiti pravna sredstva. Pred vsemi njegov branilec, in sicer brez posebne pooblastitve v to svrhu. Vendar pa branilec ne sme vlagati pravnih sredstev zoper obdolženčevo voljo, razen v primeru, če je obdolženec maloleten (§ 324., odstavek III. k. p.). Za maloletnega obdolženca sme pravna sredstva uporabljati neomejeno njegov zakoniti zastopnik. Posebej je še poudarjati, da morejo v obdolženčevo korist uporabiti pravna sredstva zoper sodbo z akonski drug in obdolženčevi sorodniki v premi črti navzgor in navzdol brez posebne pooblastitve v to (§ 324., odst. IV. k. p.). Pri tem smejo zoper obdolženčevo voljo ravnati tu imenovani le tedaj, če obdolženec ni maloleten. Omenjene osebe morejo celo po obsojenčevi smrti v njegovo korist pred-

¹⁹ Prim. §§ 204 odst. II., 288 odst. II. k. p.

lagati obnovo kazenskega postopanja in pa tudi nadaljevati obnovno postopanje, če je po stavljem zahtevku na obnovo obsojeni umrl (§ 363., odst. I. k. p.). V primerih, ko se je pravnega sredstva zoper sodbo poprijela druga oseba, a je obdolženec v zaporu, mora biti poučen o tem, da se po priglasitvi pravnega sredstva zadržava izvršitev sodbe, če ne gre zgolj za priziv glede mere kazni. Tak pouk se pa opusti, če ni dvomiti o pristanku obdolženca za vložitev pravnega sredstva (§ 324., odst. V. k. p.).

Imamo pa tudi pravna sredstva, ki jih sme vlagati le obdolženec sam ali pa zanj njegov branilec n. pr. ugovor zoper obtožnico. Tudi ob zamudi roka za prijavo priziva ali revizije je le na prošnjo obdolženca samega mogoče dovoliti postavitve v prejšnji stan pod pogoji, navedenimi v § 326. k. p.

Po § 126., odst. II. k. p. se zatvorjenemu ali pritvorjenemu nikdar ne sme zabraniti, da odpošlje prošnjo ali kakršnokoli pravno sredstvo višjim oblastem (glej tudi § 66., odst. II. ur. o. p. r. z. k. s.). Obsojeni, ki služi kazen na prostosti, se seveda sme pritoževati na upravo zavoda, ob izvestnih pogojih tudi neposredno poverjeniku ministrstva pravde, ki je bil odposlan, da pregleduje zavod (§ 58. zak. o izvr. kaz. n. prost.).

Tudi soobtožencem (soobdolžencem), ki niso vložili priziva radi kazni, utegne priti v dobro priziv onega obtoženca, ki mu višje sodišče zniža kazen iz razlogov, ki bi prišli tudi drugim soobtožencem v prid. Podobno velja glede revizije ali priziva (popolnega), ki jih niso podali vsi obtoženci skupno.²⁰

Od drugih oseb, ki morejo uporabiti pravna sredstva, je omeniti najprej zasebnega udeleženca. Toda njegove pravice so v tem pogledu precej omejene (§§ 302., 332., odst. III. in 394., odst. I. k. p.).

Pravno sredstvo (pritožbo) imajo za svojo osebo včasih tudi branilci ali drugi pravni zastopniki, kadar jim je bilo po § 231. z. stav. k. p. naloženo povračilo stroškov preložene ali prekinjene razprave (§ 233. k. p.). Česte so tudi pritožbe zastopnikov radi odmere zastopniških stroškov v razmerju do lastne stranke (§§ 322., 323. k. p.).

²⁰ §§ 334 odst. IV., 352 odst. V., 408 odst. II. k. p. Ni pa slične določbe v § 399 k. p., vendar je smatrati, da velja § 334 odst. IV. k. p. tudi tukaj.

Osebe, ki jim je bilo naloženo povračilo stroškov kazenskega postopanja (§ 311., toč. 3. in 4. k. p.) izven sodbe ali v njej ali izdano naročilo, ki dira v njih interesni krog (n. pr. §§ 143. odst. III., 149. k. p. itd.), nadalje priče in izvedenci, glede njim odmerjenih pristojbin ali glede njim naloženih redovnih kazni, stroškov, prisilnih odredb, se smejo pritoževati zoper rešitve pravkar navedene vsebine.²¹

Često se primeri, da prepusti sodnik, ki bi moral izdati odredbo ali rešitev, uradoma ob pogojih odločitev zbornemu sodišču prve stopnje. Tako utegne odpasti možnost, da zborna sodišče prve stopnje odloči kot pritožna instanca (§ 11., toč. 1. k. p.). Zborna sodišče odloča n. pr. ob neso-glasju tožilca s preiskovalnim sodnikom (§§ 98., odst. IV., 101., 109., odst. IV., 130., odst. in 203. k. p.). Taka odločitev je obvezna v korist prizadetemu ob naložitvi disciplinske kazni (§ 107., odst. IV. k. p.) in pri ukrenitvi pripora ali preiskovalnega zapora, če dotični obdolženec opusti pritožbo (§§ 117., 119. k. p.). Podobni primeri nastanejo v razmerju med predsednikom senata in senatom samim (n. pr. §§ 218., 220., 228., 257. k. p.). Pomembno je še posebej v primerih, ki se tičejo odloga za nastop kazni, omilitve kazni ali pomilostitve (§§ 418., 430., 432. k. p.), da predloži prva stopnja le tedaj stvar v rešitev apelacijskemu sodišču, če meni, da bi bilo ustreči prošnji, mereči na to, da se doseže katera izmed omenjenih ugodnosti, sicer pa sme prva stopnja tako prošnjo že sama končno zavrniti. Pri sporih radi pristojnosti med dvema sodiščema, najsi sta že odločili o svoji pristojnosti pritrdilno ali ne, predloži spise eno teh v odločitev za rešitev pristojnemu prvemu sodišču.

Odreka pravnemu sredstvu in odstop od njega (§ 325., odst. III. in IV. k. p.).

Kdor ima pravico, da uporabi pravno sredstvo, se mu sme odreči, preden poteče rok, če je pa pravno sredstvo že bilo prijavljeno, sme pritožilec odstopiti pismeno ali ustno od njega. Kdor se je odrekel ali odstopil, tega ne more več preklicati. Za tak pravni korak mora branilec imeti posebno pooblastilo. Važna je nadaljnja določba, da more pritožilec odstopiti od pravnega sredstva, o katerem odloči sodišče na ustni razpravi, po nje pričetku zgolj z nasprotnikovim pristankom. Tu je treba opozoriti, da prične ustna razprava

²¹ §§ 315, 316 in 323 odst. II. in III. k. p.; §§ 163, 164, 186 k. p.; § 238 odst. III. k. p.

o pravnem sredstvu (reviziji ali prizivu) šele s poročilom v to določenega sodnika poročevalca (§§ 348., odst. I. in 400., odst. I. k. p.).²² Odpoved ali odstop imata kot posledico, da se smatra dotično pravno sredstvo kot nedopustno (§§ 334., odst. I. in 341., šte. 1. k. p.).

Kraj in čas za priglasitev (vložitev, obrazložitev) pravnih sredstev.

Priglasiti se pravno sredstvo praviloma pri onem sodišču, ki je bilo izdalo pobijano odločbo (§ 325., odst. I. k. p.).²³ Izjemno se sme izročiti (priglasiti), ali tudi na zapisnik obrazložiti pravno sredstvo ali ugovor zoper obtožnico pri onem sreskem sodišču, ki je bilo za vročbo naprošeno. To mora v roku 24 ur (pa to je redovni rok brez nadaljnje sankcije) poslati priglasitev (obrazložitev) pristojnemu, to je v § 325., odst. I. k. p. imenovanem sodišču. Navidezno velja ta predpis (§ 84. k. p.) edino za primere, kjer je vročilo sresko sodišče samo, to je po svojih organih. Ne izpreminja zadnje navedeno dejstvo ničesar na pravici prizadetih strank, da pravna sredstva vložijo ali jih podajo na zapisnik pri pravem sreskem sodišču tudi tedaj, če je za vročitev naprošeno sresko sodišče rabilo pošto.

Prizadetim strankam, ne pa njih zastopnikom, bo po našem naziranju vselej priznati, da so pravilno pravočasno priglasile pravno sredstvo, ako so to storile pri sreskem sodišču svojega bivališča, namesto neposredno pri sodišču, ki je izdalo pobijano odločbo. Izvzeti so pa primeri, kjer je dotično sresko sodišče prav na onem kraju, kakor v § 325., odst. I. k. p. navedeno sodišče. Slednje utegne namreč pri sedanjih prometnih razmerah večji del rabiti za vročbo

²² Da je moči odstopiti od pravnega sredstva utegne imeti svoj poseben pomen pri obdolženčevem prizivu, izjavljenem zoper sodbo sreskega sodišča. Če vidi okrožno kot prizivno sodišče, da sreski sodnik ni stvarno pristojen (§§ 336 št. 7 v zvezi s § 393 št. 2 k. p.) in da je n. pr. sodil pomotoma o prestopku, o katerem bi moral soditi sodnik poedinec okrožnega sodišča, razveljavi na predlog državnega tožilca sodbo sreskega sodišča in ukrene, da se stvar odstopi pristojnemu sodniku poedincu. Kakor hitro je obdolženec pravočasno (pred pričetkom razprave!) odstopil od priziva, postane sodba sreskega sodišča pravnomočna. Obnova postopanja po § 365 toč. 3 in 411 k. p. ni potem več dopustna, še manj pa postopanje po § 359 toč. 3 k. p.

²³ §§ 330 odst. I., 333 odst. I., 339 odst. I. k. p.

neposredno pošto, ne da bi se obračalo v tem cilju na sresko sodišče, kjer biva prizadeta stranka. Prav pogosto se zgodi, da pošljejo neuke stranke priporočeno po pošti pravna sredstva navzlic prejšnjemu pravilnemu pouku kar naravnost onemu sodišču, ki naj odloči o tem pravnem sredstvu. To sodišče mora uradoma t a k o j (prim. § 84., odst. II. zad. stav. k. p.) dotično vlogo v nadaljnje poslovanje odstopiti za zdaj pristojnemu, to je v § 325., odst. I. k. p. navedenemu sodišču. O možni zamudi roka v tem primeru govorimo nižje.

Glede kraja in časa vložitve (priglasitve) pravnega sredstva pri sodišču navedenem v § 325., odst. I. k. p. (§ 84., odst. II. k. p.) veljajo deloma še dosedanji predpisi, ki tudi z bodočim poslovnim redom²⁴ previdoma ne bodo bistveno spremenjeni.

Opozoriti pa je treba še posebej, da sprejema po § 100. ur. o. p. r. z. k. s. izven uradnih ur vsakršne vloge, vezane na rok, torej posebno one, ki vsebujejo pravna sredstva v kazenskih stvareh, sodna pisarnica, vodilec vpisnika ali pa predsednik sodišča, odnosno starejšina, odnosno namestniki le-teh. Dotična uradna oseba, ki sprejme tako vlogo, mora pripisati nanjo čas prejema.

Pritožilec more vložiti (priglasiti) pravno sredstvo s pošto in tudi brzojavno. Če rabi pošto, mora poslati vlogo s pravnim sredstvom priporočeno, ker sicer ni imeti, da je isti dan izročena sodišču (§ 86., odst. II. k. p.). Po § 86., odst. III. k. p. je dovoljeno, da se morejo pravna sredstva priglasiti sodišču tudi brzojavno. V §§ 27. do 29. ur. o. p. r. z. k. s. je predpisano, kako da je ravnati s takimi priglasitvami. Brzojavna priglasitev, o kateri se more trenutek oddaje uradno ugotoviti, se šteje kot enakovredna s priglasitvijo, oddano priporočeno na pošto (§ 86., odst. II. k. p.). To pa velja le za priglasitve pravnih sredstev, kjer ni po zakonu potrebna posebno predpisana vsebina. Strogo vzeto za priglasitve priziva ali revizije v kazenskem postopniku ni predpisana točna vsebina, kajti glede revizije je n. pr. v § 340. odst. I. k. p. rečeno, da mora ali priglasitev ali pa šele obrazložitev vsebovati posebej jasno in določno prekršitve zakona in dejstva vse-

²⁴ § 84 zak. o. ured. red. sod. z dne 18. jan. 1929., Sl. N. 25. jan. 1929., št. 20/X in § 216 ur. o. p. r. z. k. s. 21. nov. 1929., št. 94.220, Sl. Nov. 5. dec. 1929., št. 286/CXVI.

bujoča zatrjevane nedostatke. Zato ni potreba, da bi se glede na določbo § 29. ur. o. p. r. z. k. s. pri brzojavni priglasitvi revizije podaljšal rok za priglasitev še z nadaljnjim rokom treh dni. Stvar je torej drugačna, kakor v primerih § 28. ur. o. p. r. z. k. s., kjer je moči po brzojavni priglasitvi kakšne druge vloge (n. pr. obtožnice: §§ 95., 202. k. p.) v roku treh dni le-to nadomestiti ali podati v pisni obliki, da velja dotični procesualni korak, ki je bil brzojavno sicer pravočasen, pa ni bil podan v predpisani obliki, kot vložen v dotičnem zakonitem roku. Pač pa je moči odpraviti v § 341., toč. 3. k. p. omenjeni nedostatek (manjkajoči branilec podpis) na tam opisani način, ali pa kar branilec sam v roku treh dni vložijo izjavo v potrebnih izdatkih, in se v tej izjavi sklicuje na brzojavno priglasitev. Obenem trdi branilec, da soglašajo z brzojavno priglasitvijo (§ 29., odst. III. ur. o. p. r. z. k. s.). Tako postopanje seveda ne pomeni v § 28. ur. o. p. r. z. k. s. opisanega podaljšanja roka.

Roki in njihov potek. Po § 326., odst. I. k. p. (§ 86., odst. II. k. p.) se morajo pravna sredstva priglasiti v rokih, ki jih odreja zakon. Pravna sredstva zoper sodbo se morajo v nadaljnjem zakonskem roku tudi še obrazložiti, če se ni zgodilo to takoj s priglasitvijo. Kako je to obrazložitev v poedinih primerih umeti, o tem govorimo še pozneje. Tu so mišljena takozvana redna pravna sredstva, predvsem pritožba, priziv vseh vrst in revizija, prav to velja tudi o ugovoru zoper obtožnico. Ti roki se kot zakonski roki ne morejo podaljšati (§ 88. k. p.). To pravilo ni niti deloma ukinjeno z določbo, da se utegne pod dotičnimi pogoji obdolžencu, ki je bil zamudil rok za priglasitev revizije ali priziva, dovoliti na njegovo prošnjo postavitev v prejšnji stan (§§ 88. in 326., odst. II. do V. k. p.).

Važna je rešitev vprašanja, kako se določi trenutek, ko prične teči rok in kako trenutek, v katerem je rok potekel. Prvi trenutek se določa po priobčitvi dotične sodne odločbe, ki se utegne pobijati pozneje s pravnim sredstvom, z u s t n o r a z g l a s i t v i j o navzoči prizadeti osebi. Utrditi je treba tako priobčitev vedno v zapisniku (§ 79., odst. III. k. p.) in po potrebi označiti celo uro te priobčitve (§ 87., odst. II. k. p.).²⁵ Značilna je posebno razglasitev sodbe, ki se izvrši redoma takoj po posvetovanju senata, a se ta priobčitev radi morebitnih zaprek sme napovedati šele v teku treh dni po končani razpravi, ter celo izjemoma iz tehtnih

²⁵ N. pr. § 380, odst. I., toč. 3 in odst. III. k. p.

vzrokov v roku osmih dni (§§ 288., 289. k. p.)²⁶ Pred sreskim sodiščem se sme taka razglasitev odložiti iz tehtnih razlogov kvečjemu za 24 ur po zvršeni razpravi (§ 388., odst. I. k. p.). Pri tem je mogoče, da obtoženi izostane in če se mu po odredbi predsednika ne priobči ustno sodba po v to odrejenem sodniku, je potrebno, da dobi v poverjenem prepisu sodbo v roke (§ 290. k. p.). V vseh tu omenjenih primerih je po priobčitvi stranke vprašati, če se zadovoljujejo s sodbo, a obtoženca je še posebej poučiti o tem, kakšna pravna sredstva da sme zoper sodbo uporabiti.

Sodbo v poverjenem prepisu dobi uradoma vročeno obdolženec, ki na celi razpravi ni bil navzoč (§§ 389., odst. IV., 391., 394. k. p.) in pravtako državni tožilec, če gre za oprostilno sodbo ali tako, s katero je bil obtožni zahtevek zavrjen (§ 388., odst. III. k. p.). Te vročitve vplivajo na začetek roka, določenega za priglasitev pravnih sredstev zoper sodbo (§ 394., odst. II. k. p.), kar pa za postopanje pred okrožnim kot zbornim sodiščem ne velja.

Sodbe zbornih sodišč se po priobčitvi z ustno razglasitvijo, po kateri teče rok za priglasitev priziva ali revizije, pritožilcu (če se ni to zgodilo po § 290. k. p. radi njegove odsotnosti ob razglasitvi) vročajo v prepisu vsekdar tudi brez izrečne zahteve. Le tedaj se vročitev ne odredi, če sta priziv ali revizija že ob priglasitvi bila obrazložena, ali se je bil vročitvi prepisa sodbe pritožilec odrekel (§§ 333., odst. I., 339., odst. I. k. p.).²⁷ Za državnega tožilca kot pritožilca velja, da se mu priobči sodba s spisi vred v izvirniku, a na svojo izrečno zahtevo prejme tudi nje poverjeni prepis (§ 80. k. p.). Če je pa priglašen priziv zoper sodbo sodnika poedinca (pri okrožnem ali sreskem sodišču), mora pritožilec (tudi državni tožilec) pred gorenjo priglasitvijo ali po njej zahtevati, da se mu vroči poverjeni prepis sodbe. Tukaj je tak zahtevek vprav pogoj, da se more vložiti obrazložba priziva šele v osmih dneh po vročitvi prepisa sodbe. Seveda je treba tu opozoriti, da je utegnil pritožilec (obdolženec, državni tožilec ali vršilec dolžnosti državnega tožilca, zasebni tožilec, zasebni udeleženec kot tožilec) sodbo sreskega sodišča v poverjenem prepisu spre-

²⁶ V tem primeru morajo biti določeni tudi že pismeni razlogi sodbe, dočim je isto pri razglašenju koj po končani razpravi potrebno le glede dispozitivnega dela sodbe (§§ 288 in 291, odst. II. k. p.).

²⁷ Podobno odreja § 446, odst. II. k. p. glede sodb izrečenih zoper mlajše maloletnike.

jeti že prej na svojo lastno zahtevo ob priobčitvi z razglasitvijo (§ 388., odst. III. k. p.) in je v tem primeru za pričetek roka 8 dni merodajna ta vročitev.

V tiskovnih stvareh je uradoma povzročena priobčitev sodbe ali drugih odločb po čl. 90. zak. o. t. z vročitvijo prepisa ali izdatka merodajna za rok treh dni v svrhu vložitve pravnega sredstva z obrazložitvijo, a v istem roku, štetem od razglasitve (po razpravi) sodbe, je že priglasiti morebitno pravno sredstvo (priziv) zoper sodbo.

(Dalje prihodnjič.)

Odškodninske tožbe nameščencev proti službodavcem radi opuščenega ali nepravilnega pokojninskega zava- rovanja.

Dr. Janko Vrančič.

(Konec.)

VI.

Kdaj se more vložiti odškodninska tožba?

Po § 35. p. z. zastara pravica, da se ugotovi obstoj preamjskih terjatev, v treh letih od dneva, ko je premija plačljiva. Ta določba pomenja pa le, da pokojninski zavod ne sme predpisati zavarovalnih premij in izvesti obveznega zavarovanja za več kakor tri leta nazaj, nima pa nobenega vpliva na odškodninske zahtevke nameščenca, ki jih morda ima. Ne glede na določbo § 35. p. z., da se morejo premije izterjavati le za zadnja tri leta, je bila dolžnost zavarovanja tudi prejšnjo dobo. Če je nameščenec vkljub temu, da pokojninski zavod izvede zavarovanje za zadnja tri leta, še vedno na škodi, ker bi moral biti že tudi prej zavarovan, le po zakonu o pokojninskem zavarovanju nima pravice, da bi zahteval od pokojninskega zavoda, da izvede tudi prejšnje po tem zakonu že zastarano zavarovanje. Pač pa ima po § 1295. o. d. z. tako kakor vsak drugi pravico, zahtevati odškodnino od tistega, ki mu je škodo zakrivil. Ta odškodninski zahtevek pa spada po § 1338. o. d. z. pred redno sodišče.

Nameščenec ali njegovi rodbinski člani utegnejo vložiti odškodninsko tožbo ne glede na zastarane pravice pokoj-